

Kovács Tímea Éva – Ha egy ló nem akarja húzni a szekeret

Recenzió

Sebály Bernadett–Vojtonovszki Bálint A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma – A közösségszervezés alapjai c. könyvéről. Ford.: Nagy Nikoletta. Budapest, Napvilág Kiadó, 2016. c. könyvről

Szkeptikusan kezdtem. 2010-et írtunk, már végzett szociális munkás és még szociálpolitika szakos hallgató voltam. Elmentem egy amerikai közösségszervezők által tartott képzésre Debrecenben. Chuck Hirt és Joe Szakos voltak a trénerek. Miután eljátszottak velünk egy szituációs játékot, amelyben a polgármesterre gyakoroltunk nyomást, elmondtam, hogy:

- Ez szép és jó. Lehet, hogy Amerikában működik is, de én ismerem a népem, szerintem mi ehhez túl birkák vagyunk.

Joe válasza ennyi volt:

- Ha egy ló nem akarja húzni a szekeret, akkor le kell cserélni a lovat!

Szöveget ütött a fejembe. Ha szociális munkásként nem hiszek abban, hogy az emberek ki tudnak állni az érdekeikért, akkor mi keresnivalóm a szakmában?

Úgy gondolom, az a szöveggyűjtemény, amelyet az olvasó figyelmébe szeretnék ajánlani, hasonló kérdéseket és felismeréseket tartogat sokunk számára. A közösségszervezés módszere a szociális munka azon gyökeréhez áll kimondottan közel, aminek éltető vize a képessé tétel. Mélyen hisz az egyenlő emberi méltóságban. Nem ismer kompromisszumokat abban, hogy ki mellé áll, tudása az érintetteket szolgálja. A nehéz életkörülmények okát nem az egyénben, hanem a strukturális viszonyokban keresi.

A szociális munkához hasonlóan, a szervezésről is nehéz az elmélet és a gyakorlat különválasztásával beszélni. Az olvasó számára fokozatosan tárul fel a módszer mikéntje. Minden egyes olvasmány révén újabb szempontokkal gazdagodik. A kötet szövegei sokszínű képet adnak a módszer gyökereiről, alkalmazási lehetőségeiről és eredményeiről. Az írások gyakorló közösségszervezőktől és közösségi vezetőktől származnak, nemegyszer évtizedes tapasztalatokat sűrítenek lényegre törő, közérthető és olvasmányos stílusban. A gondos szerkesztői és fordítói munkának köszönhetően a szöveggyűjtemény tartalmazza a pontos értelmezéshez szükséges magyarázatokat, és segít az egyes szövegek között is kapcsolatot létesíteni.

A kötet hiánypótló és nemében első Magyarországon.

Ganz írására egyfajta szervezési ábécéként tekinthetünk. Érinti és bemutatja a módszer lényegi elemeit az alapvető értékektől, a cselekvéses tanuláson át a kapcsolatrendszerek fontosságán keresztül, a vezetés minőségi meghatározottságáig.

A szervezés szempontjából oly lényeges különbségtétel kerül kifejtésre, azaz a tekintélyelvűség és a demokratikus vezetés különbözősége. Megtudhatjuk, milyen eltérések vannak a sikeres és sikertelen civil szerveződések hátterében, ezáltal mérlegre tehetjük saját tapasztalatainkat. Mivel a közösségszervezés strukturális változások elérésére törekszik, nagy

jelentősége van annak, hogy hogyan értelmezzük a folyamat során a világot, ki határozza meg a problémát és milyen tudás alapján?

A szervezésben az érintettek tapasztalataiból, történeteiből indulunk ki és ezeket használjuk elérésre, motiválásra, agitálásra egyaránt. Stratégiát alkotunk céljaink elérésére, és közös cselekvésbe fogunk. Számba vesszük a hatalom látható és rejtett jellemzőit, mikor az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére alkalmas taktikákat keressük. A szerző felidéz Jane Addams alakját, mikor figyelmünkbe ajánlja, hogy a társadalmi változás elérésének próbaköve a cselekvés. Ha az akcióinkhoz szükséges erőforrások a közösségből származnak, akkor egyedül feljűk tartozunk elszámolási kötelezettséggel is. A közösségi vezetőkben gazdag szerveződés az, ami beágyazott és fenntartható.

Kivel írása nemcsak beszél az olvasóhoz, hanem kérdezi is. Finoman és emberséggel készítet minket, szociális szakembereket az önreflexióra. Nem vonja kétségbe, sőt megerősíti az ellátásnyújtás fontosságát, ugyanakkor figyelmünket a társadalmi szintű értelmezésre irányítja. Leírja, elemzi és betekintést ad az USA gazdasági piramisának működési módjába.

Mikor 2013-ban Budapestre kellett utaznom, hogy egy kisebb csapatnyi közösségszervező döntsön arról, kiválaszt-e a megpályázott amerikai közösségszervező csereprogramra, a delegációban volt egy szociális munkás is. Kettesben beszélgetve elővette a noteszét és egy piramist rajzolt le nekem, ugyanazt a piramist, amit Kivel is megoszt az olvasókkal. Elmondta, hogy az amerikai társadalomban a lakosság 1%-a rendelkezik a nemzeti vagyon 47%-ával. Az ő érdekeik határozzák meg a társadalmi szabályok jelentős részét, és befolyásolják a társadalmi beavatkozások körét is. Azt mondta, szervezőként a feladat az, hogy a piramis alján élőkkel küzdjünk ez ellen az egyenlőtlen hatalmi fölény ellen. Tudni szerettem volna, hogy tisztában vagyok-e azzal, mire vállalkozom?

Poo egy hosszú ideig tartó és nehéz helyzetből induló kampány történetén keresztül vezet minket a szervezés gyakorlati megértésére. Példáján keresztül kirajzolódik a koalíciók és szövetségek fontossága, a kapcsolati tőke szerepe a konkrét akciókban és a személyes érintettség fontossága.

Heifetz tanulmányát olvasva közelebről ráláthatunk a vezetés dinamikájára, a vezetői értékekre, a vezető és vezetett közötti kapcsolatra. Baptist fontos történeti pillanatokról ad személyes képet. Láthatjuk, milyen jelentőséggel bír a vezetők fejlődése szempontjából a képzés és a szemléletformálás. Hogyan lehet szerves egymásutániségben felhasználni az egyik kampány során tanultakat a következő kampányban, és hogy a média milyen jelentős hatással lehet a generált folyamatokra. Személyes tapasztalata közel visz minket dr. Martin Luther King Jr. alakjához és a Fekete Párduc Párt történetéhez is.

Stall és Stoecker írása a történeti közösségszervezés férfias modelljének kritikája. Női szempontból láttatja a folyamat sajátosságait, és finom hangsúlyeltolódások sorát veszi végig, amíg a szervezés nőközpontú modelljét mutatja be. McNeil cikke felhívja a figyelmünket azokra a háttérfolyamatokra, amelyeket a szervezés finom oldalának nevez. Ezek a kevésbé látható energiabefektetések nagy jelentőséggel bírnak a sikeres szervezés szempontjából. Az aktív odafigyelés, az empátia, a tudatosság és a rítus mind elengedhetetlen fontosságúak.

A **Garber-Grace-szel** készített interjú egy kezdő közösségszervező napjának rövid leírása az ACORN-nál. Nem tartom kizártnak, hogy az olvasó hitetlenkedve fogadja majd azt a képet, amely a munkakultúráról kirajzolódik benne ennek az írásnak a nyomán.

Mikor megérkeztem a Washington állambeli Seattle-be, közösségszervezési gyakorlati helyem két vezetője fogadott, egyikőjük mentorom, Gary Delgado. A neve ismeretlen volt számomra. A szervezet munkatársai nagy tisztelettel beszéltek róla. Mikor látták, hogy nem értem miért, odasúgták:

– Az ACORN szervezője volt a kezdetektől fogva. – Még mindig nem értettem.

– Az ACORN legendás szervezői munka. Az egyik legnagyobb tagságot számláló közösségi szervezet, amely 40 éven keresztül maradt talpon, és kimagasló eredményeket ért el.

Pár nap múlva már Seattle egyik szomszédságában kopogtattam és 3 héten keresztül éltem a cikkben leírt ritmus szerint.

Kötetünk egy hamisítatlan Alinsky-szöveggel folytatódik, melyben kulcskérdés a hatalom. Gyakorlati tanácsokkal látja el a jövő szervezőit, hitet tesz a konfliktusok felvállalásának fontossága mellett.

Freeman a női felszabadítási mozgalom kritikai elemzésén keresztül hangsúlyozza számunkra a tudatos strukturáltság fontosságát. Vizsgálja a formális és informális rendszerek működését és kölcsönhatását, az elitizmus jelenségét, a klikkesedés és sztárság dinamikáját. Pontos és gyakorlatias leírást kapunk a demokratikus struktúrák építésének alapelveiről.

Evans, Goehl és Bobo egy városi környezetben megvalósult kampány leírását adja számunkra, melynek során a megfizethető lakhatásért szálltak síkra alacsony jövedelmű és hajléktalan emberek. A kampány tapasztalatainak nyomán ajánlásokat tesznek a sikeres stratégia kialakításához.

Sandusky tapasztalatai által ráláthatunk a kis településeken folytatott szervezési munka sajátosságaira. Írása egyszerűen és szemléletesen összegzi azokat az elveket, melyek szem előtt tartása nagy segítség Magyarországon is. Az olaszliszkai szervezési munkámban nagyrészt hasonló élményekkel gazdagodtam. A szegénységben élő emberekkel közösen megtapasztalhattuk, amit a szerző figyelmünkbe ajánl: a közösségszervezés sikerének feltétele, hogy a módszert a helyi kultúrához és emberekhez igazítsuk.

Horton záró tanulmánya példa arra, hogyan lehet a holisztikus szemléletet a gyakorlatba ültetni és következetesen kitartani mellette érdektől és elvárásoktól függetlenül. Oktatási elvei és gyakorlata a demokratikus értékek leképeződése, melyek szervezők és vezetők nemzedékeit gazdagították. Hite szerint a vélemények különbözősége és a konfliktus olyan alapvető emberi értékek megnyilvánulásai, melyek tiszteletet és megértést kívánnak tőlünk.

A kötetet jó szívvel ajánlom a szociális szakma figyelmébe.